

UN CAS DE "SERPETA"

JOAN DE LA CAPA GRAN, XIMO BARRAL, JAUMET EL GEGANT I LA SIRENA ERMESINA

Primer divendres fester de maig. El programa municipal corresponent anunciava que aqueixa mateixa nit hi hauria el Pregó de Festes i la imposició de Bandes a la Reina i Dames de la seua Cort d'Honor. Tocades que foren les nou de la nit, el poble reviscolava com en les grans ocasions. Les perruqueres de la vila i inclús dels pobles veïns donaven els darrers tocs a la seua esgotadora faena. Els caps de les dones de Vila-real eren autèntiques obres d'art capil·lar al conjur de les estisores, els tints, els ganxets, la laca i tot això i allò que fa al cas.

La dona, la filla i el gendre de Serpeta, dignes veïns d'un poble fester, també s'havien posat de vint-i-un botons per tal de fer cap al saló corresponent. Allò era un acte social que no es podia deixar perdre. Que si la reina tenia no sé quants vestits i joies que si sa mare tants i tantes, que si al pare la festeria li costava un ull de la cara... En fi, ja se sap que un poble honorat i treballador té dret a les seues festes i als seus moments d'exaltació. Per aixó mateix, la dona i la filla de Serpeta, que ja havien visitat el "manifest", ara no es podien perdre el boletó final.

El nostre Serpeta, no. Aquella nit de maig primaveral, Josep Pasqual es va sacrificar quedant-se a casa per tal de fer-se càrrec del dos netets, a fi que la dona i la filla pogueren gaudir de tan important esdeveniment. El gendre també es va sacrificar. Que, com se sap de sobres, on va la corda va el poal, i benvolent o malvolent de la dona sigues parent, i amb la dona bona cara i les mans a la butxaca, i... altres romanços i lletanies que ara no venien al cas, sots pena de fer tard a la funció o haver de prendre cadira a les darreres files, on no es podia guipar bé com de preciosa estava la reina, com llua la mare, com les festeres s'estovaven les faldes, com l'alcalde li posava a la reina la banda al revés, com plorava la de l'any anterior... Bé, tampoc no cal fer la crònica avançada de la cerimònia.

Serpeta s'acomiadava de la família amb cara de circumstàncies:

- Aneu-vos-en, aneu-vos-en. Prou que m'agradaria ser testimoni de l'acte social més important de l'any. Però l'obligació és l'obligació i algú ha d'atendre els xiquets, i a mi em sabia molt de mal que vos perdéreu l'esdeveniment.

I mirant sorneguerament el gendre, li deia no sense una certa ironia:

- Acompanya-les tu i passa-t'ho bé, tu que pots, fill meu.

I en quan la família va eixir de casa, va res-

pirar fonament i va encendre un celta. Per fi, s'havia lliurat un altre any, amb l'excusa d'atendre els netets! A ell, aquella interminable desfilada de gent amb rams de flors, cabassos de flors, cistelles de flors i flors amunt i flors avall, i gent que puja i gent que baixa de l'escenari, el posava malalt. I després, el mantenidor amb el discurs encara el posava més neguitós. Que si "*en este incomparable marco...*", que si s'havia enamorat de la reina, que si les donzelles eren com poncelles, que si els vila-realencs havien tret aigua de les roques, que si ahir les garrofes, després les taronges i avui les rajoletes... En fi, que ja estava bé i ja n'hi havia prou. No, a ell no l'enganxarien.

Això pensava. Però, com de natural li agradava mosquejar-ho tot, i al cap i a la fi també era fill del poble, tenia el seu cuquet per saber com aniria l'acte de referència. I va encendre la tele, per vore si ho retransmitia alguna televisió local, i va posar la ràdio amb la mateixa intenció, i al sofà que es va acarxofar per no perdre's detall de res.

El netet major, de nou anys d'edat, va saltar de seguida:

- Iaio, fumar és mal?

- Sí, fill meu. Molt mal. Malíssim!

- I vostè per què fuma?

Allò va ser una jugada baixa de part del xiquet. La veritat és que no tenia resposta

satisfactòria a la infantil pregunta. La intervenció de la menuda li va resultar providencial.

- Iaio, per què no ens conta alguna història de les seues?

- Quina, filla meua? Aquella de quan vaig descobrir el lladre de la campana més grossa del campanar?

- Buuff!!! - va fer el major amb cara d'avorrimient.- Conte-nos-en alguna de nova, home.

Serpeta es moria de ganes de seguir la transmissió de l'acte. Ja li havien ofrenat a la reina vint-i-sis rams de flors i aquells xiquets no portaven intenció de xafar l'orella.

- Que no teniu soneta, fills meus?

- Jo no vull anar a dormir - va fer la xiqueta-. Tinc por que vinguen el Moti i l'Home del Sac.

Allò ja va ser massa. Serpeta, de cor tendre i enamorat dels seus néts, no podia suportar que feren sofrir els xiquets amb històries de bruixes, motis, hòmens del sac i altres espècies.

- Com que Moti i Home del Sac? D'aixó no hi ha res de res!

- No hi ha res? No hi ha res? - va retrucar la menuda - Mon pare m'ha dit que sí.

Arribat que fou ací, Serpeta es va vore entre l'espasa i la paret. D'una banda no volia desautoritzar l'autoritat paterna; d'altra li sabia mal que feren patir els xiquets amb històries i galindaines d'aquelles, Allò el va motivar de veres i es va disposar a contar-los un romanç amb què conciliar l'autoritat paterna i la paraula de la gent més gran. Era arribat el moment d'encendre un altre celta i va dir:

- Aixó va passar, senyors meus ...

No va sera temps de dir més paraules. El nét major va passar a l'atac:

- Però ... en què quedem? Fumar és dolent o no? - va insistir el monyicot.

- Roïníssim, fill meu. Però la història que ara vaig a contar-vos és bona i molt bona.

- I li va passar a vostè?

No. Va ser el meu avi, que l'havia sentida del seu, el qui me la va contar quan jo era com vosaltres. Escolteu ...

I els dos xiquets, amb la barba recolzada a les mans i els colzes als genolls, es van disposar a sentir la fantàstica narració del seu avi.

- Això va passar, senyors meus, ara farà uns cent cinquanta anys, pam dalt o baix, quan el nostre poble no era tan gran com ara i només tindria cinc o sis mil veïns. Allò era un poble xicotet, però feliç. Sense cotxes ni problemes d'aparcament, sense declaració de la renda ni contribucions especials, sense colesterol ni

tarongers amb tristesa. En fi, era allò que se'n diu una Arcàdia feliç.

- Una quèèè? - va dir la néta.
- Una Arcàdia feliç, filla meua.
- I això què vol dir? -va reiterar.

- I què se jo, bonica! Així m'ho va explicar el meu avi i així ho explique jo. Potser ho vaig entendre malament. Sí, segurament ell em va dir que era un poble "cada dia més feliç". Hala, deixem-ho córrer. Bé, resulta ser -va prosseguir-, que un avantpassat meu, Joan de la Capa Gran, a qui Déu tinga en sa glòria, era un avesat caçador d'aigua, dels qui paren varetes d'espart als toll, perquè s'enganxen els pardalets. Li agradava molt anar per la vora del Millars, on en aquella època la caça de ploma era abundant, i d'on sempre tornava a casa amb el sarró ple de pardalets, sobretot tords. Quins fregitoris li amania la seua dona! I quan no, parava llaços amb què caçava conills, llebres, perdius... Quines paelles d'arròs li eixien els diumenges! Ni el rei menjava millor que ell.

- Això de matar pardalets és destruir la natura. I a més està prohibit per la llei -va apuntar ràpidament el nét major.

- Si, fill meu, sí. Però Joan de la Capa Gran no havia anat mai a escola i no sabia res d'això. I en aquella època no estava prohibit. I... però voleu que seguesca o no?

- Sí, home, sí. Tire avant.

- Bé, un dia en què el meu familiar i un amic seu anomenat Ximo, més conegut per Ximo Barral, perquè li agradava molt matar el cuc amb aiguarent, absent, cassalla i altres begudes, a qui Déu haja perdonat, van viure l'aventura més estranya i increïble que ha vist home en sa vida i que tardarà segles en tornar a vore. I si no fóra perquè li va passar a u de la meua família, no m'ho creuria ni jo. Quine coses, senyor!

- Quines coses? -va dir la néta.

- Resulta ser que, aquell dia, anant els dos de cacera per la vora del riu quasi a tocar la ratlla d'Onda, van arribar davant d'una cova molt gran que els va cridar l'atenció. Tot el camí, abans i després del gran forat, era ple de vegetació. Margallons, esbarzers, argelagues, pins, oliveres, garroferes, etc. es disputaven cada pam de terra i inclús de roca. Puix bé, al voltant de la cova no hi havia ni una broseta, i això que era rodejada de bona terra.

- Ací passa alguna cosa estranya -va dir l'un.

- Entrem a vore -va respondre l'altre.

I només posar el peu al brancal, com si diguérem -continuava Serpeta-, van començar a sentir una llarga sèrie d'espetecs, com si algú disparara coets, petards, trons, etc. Sí, sí. Allò pareixia una traca. Joan de la Capa Gran va estar a punt de llançar un "visca Sant Pasqual!", però aviat es va adonar que allò no era pirotècnia.

- Serà una tronada d'estiu? Santa Bàrbara ens valga! Però, no, no pot ser una tronada -va corregir Joan tot seguit-, que la cova no és tan gran com per a tindre núvols dins.

Encara no havia dit allò, quan una forta bafarada d'insuportable pudor va eixir de dins al mateix temps que ho feien tres rates penades picant sola a tota canya i xisclant fortíssimament com esperitades.

- Aquestes no s'esperen a la nit, no. La primera vegada que veig volar rates penades a ple-

na llum del dia. Ni les bèsties poden amb la pudentina -va dir Ximo Barral mentre es tapava els nassos.

Allò encara els va encuriosir més i, valents i coratjosos com eren, van decidir entrar per tal de descobrir el misteri de la cova. No havien fet unes passes quan, davant d'ells i eixit des del més a dins, es va plantar un homenàs com un gegant. Mare meua, quin home! Més de dotze pams tiraria d'alt, i tenia l'esquena més ampla que un aladre. Però allò no era tot. Anava vestit amb pells de rabosa, els cabells del cap i la barba li aplegaven a la cintura, i les ungles de mas i peus pareixien corbelles, de llargues i torçudes com les tenia. Aquella peça d'home devia de pesar ben bé vint arroves llargues. Tot i això, la seua cara era bondadosa, els seus ulls melangiosos i el seu posat humil i pacífic.

- Bon dia, cavallers. Vostés diran, -va saludar educadament.

- Bon dia mos done Déu -van fer, tremolosos i els dos a l'una, els visitants, mentre dissimuladament buscaven la faca entre les respectives faixes.

- Perdone. Si no és un mal preguntat, qui és vosté?, -va gosar dir Joan.

I molt segur i amb una tristesa infinita els va amollar.

- Jo sóc el Moti. L'Home del Sac!

- Cooommm? -van fer els dos alhora.

I mentre açò deien van pensar de seguida que a aquell pobre homenot li faltava més d'un regó i més de dos. No hi havia dubte: es trobaven davant d'un boig, qui sap si escapat d'un manicomi, que feia vida eremítica en les coves del riu i que no semblava perillós. Encara no havien eixit del primer ensurt quan, al mateix moment, van sentir uns sorolls estranys, com un borbolleig o cosa pareguda, mentre el gegant aquell feia unes carasses no menys estranyes. Van eixir encara amb més velocitat que abans ho havien fet les rates penades. Una vegada fora, es van apartar de la boca de tan mortífer cau i van respirar profundament i ansiosa l'aire pur i salutífer que venia de la serra.

- Mare meua, quina gansa! -deia Ximo Barral-. I com havia de créixer fulla verda ací davant amb aquestes ensulfatades?

- Calla home, calla. D'aquestes no n'entren ni quatre en mitja dotzena -va afegir Joan donant-li la raó al company.

Encara no havien dit això, quan ja estava fora el gegantí troglodita.

- Vostés perdonen. No saben com de mal em sap.

- Tranquil, home, tranquil -va dir Ximo, que era molt comprensiu amb les debilitats humanes-. I, tornant a la conversa, com diuen li diuen a vosté?

- Vosté ho ha dit: "em diuen". I tant em diuen l'Home del Sac com el Moti. Què anem a fer! Paciència i barallem. Són tants anys que ja ni em sap mal. A més, es pot dir que, com mai no parle amb ningú, tant em fa el que diga la gent.

A Ximo li va paréixer que aquell home no se n'anava molt del perol. De moment no semblava perillós. I encuriosit per esbrinar qui era tan singular eremita i com havia fet cap allí, va decidir donar-li conversa:

- La gent, si vol, que diga missa. Arreglats aniríem si haguérem de fer cas! També a mi em diuen Barral de malnom i no sé per què. I és que sempre hi ha qui li agrada mortificar els altres.

I prenent per cadira un grossíssim cantal de la vora, el gegant va començar a desgranar la seua història mentre Joan i Ximo s'asseien sobre sengles pedres, disposats a traure el fil de tot allò.

- Jo, senyors meus, em dic Jaume i, per a ser més exactes, per Jaumet em coneixien a casa i al poble. Ni ara ve al cas dir els meus cognoms, ni tinc ganes de manifestar quin és el meu poble d'origen. Ja fa molts anys que vaig decidir oblidar-me'n per a sempre. Bé, com vostés poden vore, la meua estatura se'n'ix de la normal. Ja de ben xicotet això em va portar problemes. La gent no sap acceptar les diferències. La gent és malèvola i, a aquest per guerxo, a aquell per geperut i a l'altre per coix, i quan no per ser alt, per ser baix, la gent li ho recorda i li ho tira a la cara continuament. A mi, l'un em tractava de llargarut i arguella, i l'altre es feia el graciós dient-me que baixara de l'escala. Però això no va ser tot, perquè de major em van posar de malnom "el Moti". Jo era pellaire i anava pels pobles baratant pells de conill per caixetes de mistos i agulles d'estendre la roba i, en vore'm amb el meu sac al coll, les mares deien als xiquets: "Mira, el Moti! L'Home del Sac! Si fas alguna malesa se t'emportarà". I quan els xiquets més menuts no volien acabar-se el menjar, o no tenien ganes d'anar-se'n a dormir, els feien: "Que vindrà l'Home del Sac!". I quan volien fer-los por emetien una veu fosca i mis-

teriosa dient: "Motiii!!!". I després, en fer-se més grandets i anar a jugar pels carrers, quan em reconeixien, em miraven amb prevenció, com tement el meu atac. Però quan s'adonaven que jo no els feia cap mal i que anava al meu camí, s'envalentien i m'insultaven amb els malnoms i encara m'acaçaven a pedrades, que més d'una vegada em van deixar fet un ecce-homo. Primer, me'n queixava a les mares, però ho vaig deixar per impossible, ja que no valia per a res. Encara em deien que la culpa era meua perquè amb el meu cos, més lleig que pegar un pare, els esglaiava. La meua vida era un calvari ple d'amargor, aquell ambient m'ofegava, ja no tenia pares ni família de prop i, fart de tot i de tots, vaig decidir vindre al riu, lligar-me una pedra al coll per a ofegar-me d'una vegada i acabar de patir. I ara, senyors meus, si volen que els ho conte tot, els ho acabaré de contar, no sense advertir-los primer que, em creguen o no, tot el que he dit i diré és veritat de la bona i que tinc els cinc sentits ben posats i no m'estic inventant res.

- Per l'amor de Déu, Jaumet! -va protestar Ximo Barral, que estava que es fonia per seguir el fil d'aquella història-. Parle, home de Déu, parle, que som tot oïts i no dubtem de la seua paraula.

- Gràcies, amic. Però li advertesc que açò és molt fort.

- Millor que millor -va afegir Joan que s'havia quedat amb la mel a la boca.

- Bé, seguirem. Estava jo ací mateix, davant d'aquesta cova i amb la soga a les mans, per a lligar la mateixa pedra sobre la que ara estic i penjar-me-la al coll, quan vaig sentir un fort clapoteig enmig del riu. Em vaig girar ràpidament i encara vaig ser a temps de vore la cua lluentíssima d'un peix enorme que se submergia en l'aigua. Mare de Déu, quin peix! El mig cos de darrere, que era el que jo vaig atàllar, mediria cinc o sis pams. Sense pensar-m'ho més, i olvidant-me de les meues suïcides intencions, vaig pensar en fer-lo meu. Amb la llaçada que tenia a les mans, vaig apuntar bé i la vaig llançar, amb tan bona sort que la peça va quedar lligada i ben lligada. Allò em va animar i, com feia dies que pel meu disgust no tastava res, em vaig dir: Jaumet, a les penes, punyalades, i darrere, gots de vi. Aquest peixàs, rostit a la brasa, estarà com per a llepar-se els dits. Quina llàstima, anava pensant jo, mentre estirava de la corda, de no tindre ací les condicions necessàries per a fer-lo al forn com Déu mana! En una font amb creïlletes tallades, com fent-li de llit, i ben cobertet amb unes cullerades d'oli i la sal que li pertoca, i amb el seu llorer i el seu pebre, i si poguera ser una picadeta d'ametlles, alls i julivert per damunt. Estaria... ai, senyor, com estaria! En això que, estirant i arrossegant, ja el tenia a la vora. Mare de Déu, quin esglai! Allò no era un peix, senyors meus.

- Com que no? -va fer Ximo Barral.

- Allò no era peix ni morulla, que era un ser estrofolari, de figura de dona de cintura amunt i de peix a la part inferior. En ser a la meua vora, es va esmunyir fàcilment de la forta llaçada i aquella bellíssima donzella acabada en peix amb escates d'argent em va fer:

- Jaumet, Jaumet, el bon Jaumet, amb un

cor millor que el pa. Per una amarga angoixa has vingut a aquesta riba de riu cercant la mort.

- I com saps tu el meu nom? I com saps les meues penes? -li vaig dir.

- Per estrany que et semble, els sers màgics que poble el riu, sabem la vida i miracles dels mortals que per ací s'acosten. Jo també vaig conèixer el dolor com tu, i també em volia matar. Però la mort només porta mort i jo vaig triar la vida. Deixa les teues cabòries i viu la vida. Ací a la cova tindràs tranquil aixopluc, la natura serà generosa amb tu i la bona gent, que també n'hi ha, t'ajudarà a refer el teu camí.

- Ben difícil ho tinc.

- També ho tenia jo. Vols saber què em passava a mi?

- Si et ve de gust...

- Fa molts anys d'això, jo era Ermesina, una jove enamorada a punt de casar-me. L'aixovar, els mobles i tota la casa tenia a punt. Però un mal dia, per la festa de la Mare de Déu d'Agost i a poques setmanes de la boda, el meu promès es va ofegar mentre nadava riu avall, a la vora de l'Ermite, a un lloc on diuen els Matxos. I per més que el van buscar, el seu cos no va aparèixer mai. Per a mi la vida ja no tenia sentit sense el meu estimat. Per això, a les poques setmanes de tan gran desgràcia, vaig tornar al mateix indret on ell havia mort, amb la intenció de llançar-me al riu i ofegar-me. I, com ara a tu, em va eixir una sirena del riu que em va dir:

- Donzella d'ulls plorosos, per què te'n vas a la mort?

- Perquè vull viure amb el meu estimat.

- I com podries viure morint?

- Pitjor ho tinc ara que morc vivint.

- L'amor viu amb la vida i aquell que mor no estima.

- Voldria fer-me aigua del riu. Voldria besar cada goteta que ha besat el meu amor. Voldria estar a cada lloc del riu per on ha pasat el seu cos.

- Jo t'ajudaré. Tindràs una altra vida on no hi ha mort ni patiment i on l'amor és etern. Com jo, seràs sirena i amb el teu poder màgic s'acomplirà el teu desig. I no moriràs mai perquè viuràs una altra vida. I el teu amor serà pels dies dels dies.

- I ací em tens, oh, afligit Jaumet -va dir Ermesina-, per un prodigi, feta sirena del Millars, vivint un amor eternal i sabent la teua pena. No et deixes emportar pel desesper, confia en les meues paraules i viu la teua vida.

En acabar de referir-los el seu encontre amb la sirena, Jaumet va respirar profundament i va dir als bocabadats Joan i Ximo:

- Bons amics que tant amablement m'han escoltat, tot el que els acabe de contar s'ho creuran o no. Vostés mateixos.

- Òndia, tu! Açò cada vegada va més

carregat -va dir Joan mirant el company caçador.

- Jo no sé què dir -va fer Ximo-. Per cert, senyor Jaumet, què va passar després?

- D'allò fa dotze hiverns, amics meus. I he pogut saber cada any i mesurar el decurs del temps mirant i sentint què passava prop de mi. Que és gener quan floreixen els ametllers, maig quan maduren les cireres, finals d'estiu quan se senten traques i campanes de l'Ermite... Perquè, a qui sap mirar, la natura li ho diu tot. I van ser veritat les paraules d'Ermesina. La cova va ser la meua casa, la pell de les bèsties salvatges el meu vestit, i el quemenjar l'he tingut en abundància. Figs, garrofes, olives, mores, alls porros i mil coses més me les dona la fèrtil vora del riu i no me les acabe. Conills, llebres, coloms, tords i peixos són al meu abast i mai no me n'han faltat. I per a acabar-ho d'adobar, hi ha bona gent que ha descobert la meua presència i des de dalt del camí em tira sacs amb diverses viandes, un dia fogasses de pa, un altre cansalada... Fa poc em va arribar mig sac de fessols del Barco i ja estic diversos dies menjant-me una olleta de col més bona que el món.

- No cal que ho assegure, Jaumet -va apuntar tot seguit Ximo recordant l'arribada.

- Mire, bon home. Si hem de fer cas de les paraules de la sirena Ermesina, la història ha d'acabar en bé. Vinga-se'n amb nosaltres i encete de nou la seua vida. Li tallarem els cabells, l'afaitarem i el vestirem com una persona. I de la casa per a viure, del menjar i de la feina, Dèu proveirà. Vosté encara és jove i no pot acabar els seus dies en una cova -va dir Joan.

Els nets de Serpeta ja feien ullets i badallaven de cada quan. Va decidir abeurar la llarga història i anar acabant:

- I els tres se'n van vindre cap a Vila-real, on Jaumet va ser respectat i benvolgut per tota la gent, sense que ningú no li fera més burla. I li van donar l'ofici de fer de gegant a les festes dels pobles, ballant davant i darrere de la dolçaina i del tabalet. D'això fa molts anys, molts. Tants, que ja no queda rastre ni de Joan de la Capa Gran, ni de Ximo Barral, ni de Jaumet. Només la sirena Ermesina segueix pel Millars ajudant a qui ho necessita. Per això vos dic que no heu de tindre por ni del Moti, ni de l'Home del Sac, ni de ningú.

Justet els va vindre. Els dos menuts es van acomodar al sofà i, torrats de son com estaven, es van dormir com un algeps. Serpeta va encendre el darrer celta mentre es feia creus de la seua inventiva i de la llarga i complicada narració que acabava de relatar. Ni ell mateix seria capaç de repetir-la si algú li ho demanava.

VICENT FAUSTO

